

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

ΓΗ_Β_ΦΙΛ_0_14794

138ο

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1α. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

(μονάδες 10)

1. Για τον Αριστοτέλη η καθολική έννοια της λευκότητας προκύπτει μέσω νοητικής αφαίρεσης. **Σωστό**
2. Για τον Πλάτωνα η ανθρώπινη γνώση βασίζεται καταρχήν στην ανάμνηση των Ιδεών που η αθάνατη ψυχή έχει γνωρίσει πριν ενσαρκωθεί στο σώμα. **Σωστό**
3. Η πλατωνική διδασκαλία για την ύπαρξη του κόσμου των Ιδεών μπορεί να ονομαστεί μονισμός. **Λάθος**
4. Οι σύγχρονες ρατσιστικές και εθνικιστικές αντιλήψεις συνιστούν χαρακτηριστικές εκφάνσεις της φασιστικής ιδεολογίας. **Σωστό**
5. Η καντιανή ηθική αποδέχεται ότι υπάρχουν θεμελιώδεις αρχές που μας επιτρέπουν να στηρίζουμε απόλυτους κανόνες των πράξεων μας, ανεξάρτητα από συγκεκριμένους στόχους και συνέπειες. **Σωστό**

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: εμπειρισμός, μεσότητα, κοινωνικό συμβόλαιο.

(μονάδες 15)

Εμπειρισμός: Κατά τους εμπειριστές η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως ή και αποκλειστικά από τις αισθήσεις μας. Η αφετηρία της συνίσταται στην καταχώριση, την αποτύπωση στον νου, μέσα από την αισθητηριακή αντίληψη, των «στοιχειωδών δεδομένων» του κόσμου που μας περιβάλλει.

Μεσότητα: Ο μέσος όρος ανάμεσα σε υπερβολές και ελλείψεις, τον ενσαρκώνει εκείνος που έχει αναπτύξει επιπλέον την απαραίτητη διανοητική αρετή της φρόνησης την ικανότητα να αναγνωρίζει το καλό για τον ίδιο και τους συνανθρώπους του και να σταθμίζει το πώς θα πράξει ελέγχοντας τα συναισθήματά του.

κοινωνικό συμβόλαιο είναι ένα υποθετικό συμβόλαιο μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Με αυτό οι άνθρωποι συμφωνούν να ζουν μαζί ακολουθώντας αρχές τις οποίες κανένα ορθολογικό άτομο δε θα απέρριπτε, υπό τον όρο να συμμορφώνονται με αυτές τις αρχές και όλοι οι άλλοι.

Μιλάμε για υποθετική ή νοερή συμφωνία και συγκατάθεση, εφόσον τα μέλη μιας κοινωνίας δεν υπογράφουν πραγματικά κάποιο συγκεκριμένο συμβόλαιο, αλλά αποφασίζουν να πράττουν σαν να το είχαν υπογράψει. Κατά τους νεότερους χρόνους θεωρητικοί του κοινωνικού συμβολαίου, όπως ο Ζαν Ζακ Ρουσό, οδηγούνται στο συμπέρασμα πως σε τελευταία ανάλυση κυρίαρχη είναι η γενική

βούληση, που εκφράζεται μέσα από τη συμφωνία για τη μορφή διακυβέρνησης. Η επιβολή αυτής της γενικής βούλησης, κατά τον Ρουσό, υπερβαίνει τις ατομικές βουλήσεις των μελών της κοινωνίας. Η αναφορά στη συναίνεση της πλειονότητας των πολιτών υποδεικνύει την προοδευτική επικράτηση δημοκρατικών αντιλήψεων.

ΘΕΜΑ Α2

2α. Να αναδιατυπώσετε τα επιχειρήματα με βάση τα οποία ο Ντεκάρτ αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού.

(μονάδες 12)

ο Ντεκάρτ προσπάθησε να αποδείξει την ύπαρξη του Θεού. Τα κυριότερα επιχειρήματα τα οποία αναπτύσσει γι' αυτό το θέμα είναι τα εξής: α) Εμείς οι άνθρωποι, ως όντα ατελή, δε θα μπορούσαμε να είμαστε η αιτία της ίδιας της ιδέας της τελειότητας που υπάρχει στον νου μας και που πρέπει να αποδώσουμε στο υπέρτατο ον. Κατ' ανάγκην λοιπόν η αιτία αυτή υπάρχει ανεξάρτητα από τον ανθρώπινο νου - μόνο η "πραγματικότητα" του "τέλειου Θεού" θα μπορούσε να είναι η αιτία της ιδέας του "τέλειου" που έχει ο άνθρωπος. β) Όπως είχε υποστηρίξει και ο Άγιος Άνσελμος του Καντέρμπουρυ, και μόνο με το να συλλάβουμε με το νου μας κάποιο τέλει ον θα καταλάβουμε ότι αυτό πρέπει να υπάρχει, γιατί αναγκαστικά η τελειότητα κρύβει μέσα της ύπαρξη (εφόσον η ανυπαρξία είναι ένα είδος ατέλειας).

2β. Πολλές στρατιωτικές ενέργειες στο πρόσφατο και στο απώτερο παρελθόν παρουσιάστηκαν ως ηθικά ορθές βάσει των αρχών της θεωρίας του ωφελιμισμού. Να αναπτύξετε τον προβληματισμό σας δείχνοντας τη δυσκολία εφαρμογής τέτοιων απόψεων στον χώρο της ηθικής.

(μονάδες 13)

Οι στρατιωτικές επεμβάσεις που επιχειρήθηκαν βάσει των αρχών του ωφελιμισμού κρίθηκαν ορθές. Κατά τις αρχές αυτές ο πόλεμος είχε στόχο την ευημερία του συνόλου, καθώς θα επιβαλλόταν η ειρήνη, η αποτροπή απολυταρχικών καθεστώτων και ο έλεγχος στις συγκεκριμένες περιοχές. Όμως δεν είχαν προβλεφθεί αρκετά οι συνέπειες οι οποίες ήταν καταστροφικές. Στο χώρο της ηθικής τέτοιες απόψεις εφαρμόζονται δύσκολα, διότι μια πράξη επιδιώκεται με γνώμονα τα κίνητρά της, δηλαδή τον ηθικό νόμο που ισχύει για όλους. Σύμφωνα με τους νόμους της ηθικής ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται ως στόχος και όχι ως σκοπός όπως στον ωφελιμισμό.

Κρίνοντας από τα αποτελέσματα των στρατιωτικών επεμβάσεων παρατηρούμε πως οι συνέπειες ήταν καταστροφικές, οι απώλειες των άμαχων πληθυσμών, οι επιθέσεις σε νοσοκομεία και σχολεία, τα αντίποινα και οι τρομοκρατικές επιθέσεις. Επομένως οι πολεμικές επιχειρήσεις που αποφασίστηκαν με βάση τους κανόνες του ωφελιμισμού δεν υπολόγισαν αρκετά τα σταθμά για την ωφέλεια ή τη βλάβη του συνόλου, καθώς την ηθικά ορθή απόφαση την έλαβαν με ποσοτικά δεδομένα και όχι ποιοτικά και αντιμετώπισαν τους ανθρώπους ως μέσο και όχι ως σκοπό.

Αντίθετα στο χώρο της ηθικής οι αποφάσεις που επιλέγονται έχουν στόχο τον άνθρωπο και οι πράξεις που επιχειρούνται έχουν στόχο την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τη δικαιοσύνη. Σύμφωνα με τον ηθικό νόμο, σε ηθικά δύσκολες περιστάσεις ο άνθρωπος πρέπει να ανταποκρίνεται με τον σωστό τρόπο, γιατί έχει την ικανότητα να κρίνει το δίκαιο και το έντιμο για τον ίδιο και το σύνολο.

Επιμέλεια: Μαρία Φυλακτού